

AZ
ERDÉLYI RÓMAI KATH. STÁTUS
FONTOSABB
JOGTÖRTÉNELMI
OKMÁNYAI

KÖZLI AZ IGAZGATÓTANÁCS.

Nyomdai előállítási ár 25 Lei,
melyet az előlegező státusi pénztár-
nak szíveskedjék beküldeni.

CLUJ-KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1926.

ERDELYI ROMAI KATH. STATUS

OKMANYAI
JOGTÖRTÉNELMI
FORRÁSOK

KÖNYV AZ ILLYATÓRÁCS

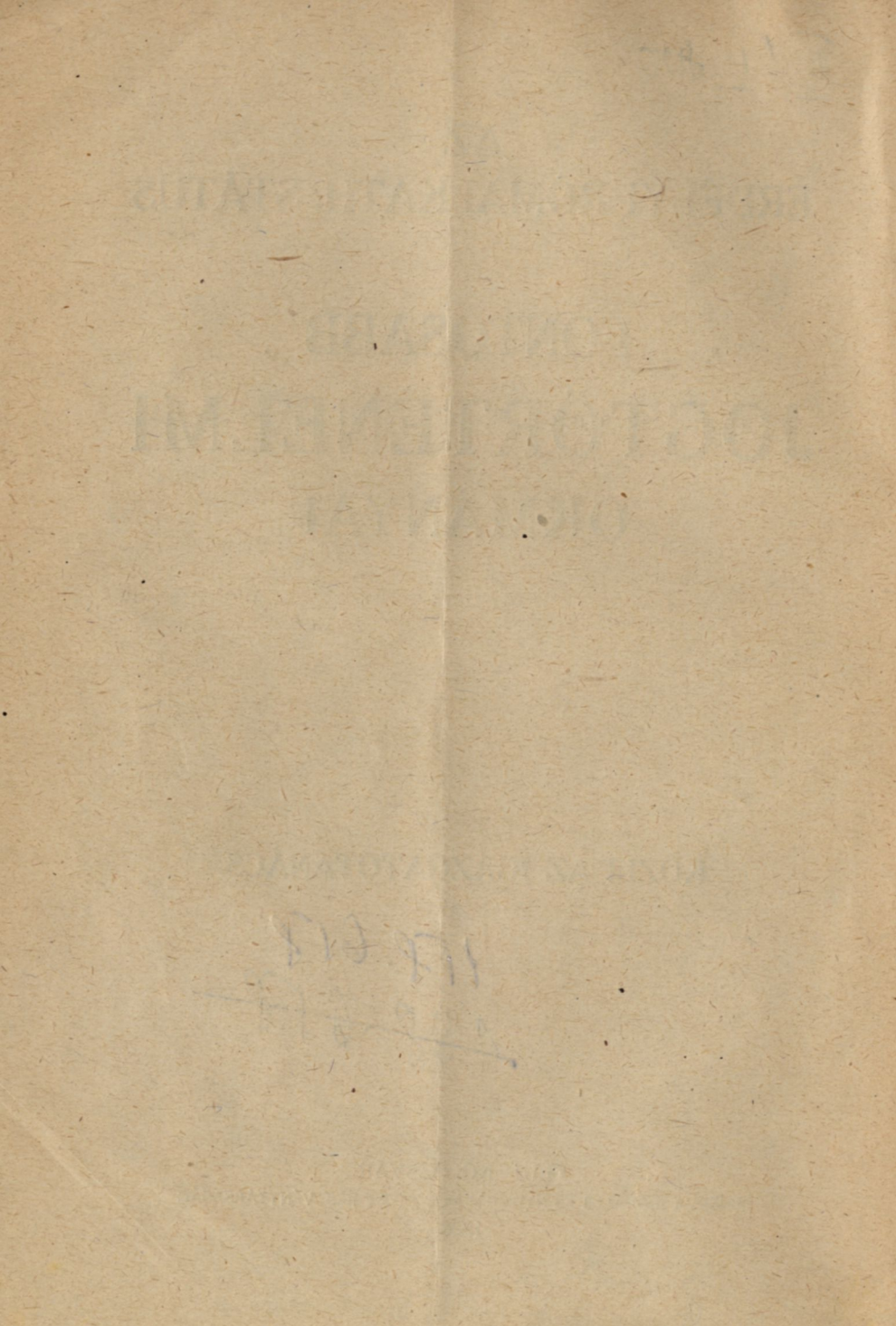
1884
KÖNYV-ÁRULÓ
BUDAPEST, KÖNYV-ÁRULÓ

AZ
ERDÉLYI RÓMAI KATH. STÁTUS

FONTOSABB
JOGTÖRTÉNELMI
OKMÁNYAI

KÖZLI AZ IGAZGATÓTANÁCS.

CLUJ—KOLOZSVÁR
MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
1926.

Az erdélyi római katolikus Státus.

Státusunk a maga életműködését első sorban évszázados történelmi múltja alapján folytatja.

Mikor a XVI-ik században a reformáció a püspököt elűzte Erdély területéről, a pásztor nélkül maradt nyáj a maga életössztönével módot keresett és talált a katolicizmus megingott épületének alátámasztására. Papok és világi hivek összefogtak, annak a kornak módja szerint szervezkedtek, gyűléseztek, értekeztek, templomokat, plebániákat, iskolákat építettek, s állandóan tiltakoztak a megújuló jogfosztások ellen.

Erdély katolikusai különösen az erdélyi országgyűlések alkalmát használták fel gyűléseik megtartására, ahol mint egységbe tömörült rend, „Státus” hallatták szavukat szóban és írásban.

Az időközönként tartott vegyes egyházi gyűléseket, melyek csak az egyház külső ügyeivel foglalkoztak, nem érintve a szorosan vett istentiszteleti ügyeket, már az 1652—53-iki gyulafehérvári országgyűlés szentesítette Constitutioiban. II. Rákóczi György 1653 március 15-én jóváhagyja az országgyűlés határozatait; így az Approbata Constitutiók a katolikus vegyes gyűlések, ú. n. státusgyűlések legelső közjogi oklevelévé válnak.

A státusgyűlések életében a jogfolytonosság fennmaradt. Feljegyzéseink vannak az 1668, 1669, 1695, 1697, 1710, 1716, 1717, 1722, 1726, 1727, 1728, 1732, 1736, 1739, 1740, 1746, 1747, 1748, 1750, 1751, 1759, 1760, 1790, 1791, 1792, 1810, 1811, 1848, 1866-ik évi státusgyűlésekről.

A Státus az erdélyi római katolikus autonomia szervezeti alakját képezi. Ezen autonomia, önkormányzat az egyház életében nem hierarchicus eltérést jelent, az ilyesmitől teljesen távol áll. Az autonomia az egyházmegye életműködésének a történelmi fejlődés által teremtett működési formája. Lényege abban áll, hogy a hivek az egyház

anyagi és iskolai ügyeinek intézésében részt vesznek, hatósan támogatva ebben az egyháziakat.

Az erdélyi katolikus autonomiára 1866-ban új korszak nyílt meg. Ez év január 10-én tartott státusgyűlés ugyanis az addigi gyakorlat, különösen az 1848. évi státusgyűlés határozatai alapján s az új korviszonyoknak megfelelően újból szervezkedett. Az akkori püspök, Fogarasy Mihály vezetése mellett megállapította a Státus alapszervezetét a státusgyűlés összeállításáról. A státusgyűlés az apostoli király, mint legfőbb kegyúr jóváhagyását is megkapta, mely 1867 szept. 12-én Eötvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter útján 896—eln. sz. alatt érkezett meg az erdélyi püspökhöz. Azóta az 1866. évi alapvető szervezet — mondhatni — megszakítás nélkül működik, részint belső szervezetének kiépítésére újabb szabályokat alkotva, részint s főleg lankadatlan tevékenységet fejtve ki az erdélyi püspöki megye templomainak, iskoláinak és egyéb kulturintézményeinek felállítása és fenntartása körül. A státusgyűlés összeállítása tényleg ma is az 1866. évi alapszervezetben körülírt módon történik, csupán a választott képviselőkre vonatkozó részt módosította az 1923. évi státusgyűlés, felemelve az espereskerületi és községi választott képviselők létszámát. Az alábbiakban csak a Státus szervezetével foglalkozó gyűlésekre, vagy fennállásának jogi alapját érintő adatokra utalunk.

Az 1868. évi státusgyűlés megalkotja az erdélyi püspökmegyei római katolikus Státus szervezeti szabályait, melyek, habár annak csak egyes pontjai mentek át a gyakorlatba, becses jogforrását képezik Státusunknak.

Az 1873. évi státusgyűlés, támaszkodva az 1866. évi apostoli királyi kegyúri leiratra, megalkotja az igazgatótanácsot s annak működését utasítással látja el.

Az igazgatótanács megalakulását, működési szabályzatát Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter 1008—1873. sz. leirrattal veszi tudomásul.

Az 1874. évi státusgyűlés, az igazgatótanács számára készült 1873. évi utasítás kiegészítésekép, újabb szabályzatot állít össze a státusgyűlés alakulásáról, szervezetéről, tárgyalási rendjéről és tárgyairól. Az 1885. évi státusgyűlés pedig megállapítja részletesen az igazgatótanács ügyrendtartását.

Ezekből láthatólag az erdélyi róm. kath. Státus az 1866. évi, jóváhagyott alapszervezet és a később alkotott s részben jóvá is hagyott szabályzatok szerint folytatja élet-

működését. Évi közgyűléseit 1873. óta, néhány év kivételével, püspökének hívó szavára, az ő elnöklése és vezetése mellett állandóan megtartotta.

Igy találta őt az imperium-változás. E változás, habár némi rázkódásokat okozott, alapjában s lényegében nem érinthette Státusunk fennállását. Mint oly egyházmegyei szervnek, mely az erdélyi püspöki megye elszakíthatlan alkotó elemét képezi, fennállása nemcsak a vallásszabadság és a vallás szabadgyakorlatából folyó szükségesség, hanem a vallás szabadgyakorlatát biztosító 1919. évi Decret-Lege és az Alkotmány védelme alatt is áll.

E jogi tényekhez csatlakozik Lapedatu kultuszminiszter 1924-ben 28.038 sz. alatt Majláth püspökhöz intézett irata, melyben elismeri, hogy Státusunk igazgatótanácsa bármi bírósági kérdésben, mint jogi személy, szerepelhet.

Ugyancsak hangsúlyozottan kiemelendők az imperium-változás óta Románia legmagasabb közjogi tényezőinek alábbi megnyilatkozásai.

I. Ferdinánd, Románia királya az 1921. évi státusgyűlésnek hozzáintézett üdvözlő iratát megleghangu válaszzal köszöni meg, jelezve a státusgyűlés résztvevőinek, hogy „Mindig örvendhetni fognak az én támogatásomnak s érezni fogják mindig kormányomnak a római katolikus egyház kultusz ügyei iránti jóindulatát.” Bratianu Jonel, Románia miniszterelnöke az 1923. évi, valamint 1924. évi státusgyűlések üdvözléseit melegen megköszöni, jelezve, hogy „a kormány nem fog megszünni gondoskodását nyilvánítani azon szervezetek iránt, melyek hűséggel munkálkodnak a vallásos érület fejlesztésében, amelyre, mint a normális rend és testvéri szeretet alapjára szüksége van a Román államnak”. Lapedatu kultuszminiszter az 1924. évi státusgyűlés üdvözlését köszönettel viszonzozza: „Legyenek meggyőződve — írja, — hogy teljes megértéssel vagyok azon feladatok iránt, melyek Önöket foglalkoztatják.”

Egyházzogi szempontból röviden csak arra utalunk, hogy a Státus kanonjogilag részint az egyházjog tételes törvényeire (Codex Jur. Dan. 1520. §. 1. és 1521. §. 2.), részint a pápa által is tudomásul vett és approbált szokásjogra támaszkodik. Különben is az autonomia mai alakját 1866-ban püspöki akarat hozván életre, s a Státus egész a mai napig a mindenkori főpásztor akaratából és tőle függően működén, egyházzogi szentesítése minden kétségen felül áll.

A fenn elősorolt becses jogtörténelmi adatok min-

denha nagyértékű bizonyítékait fogják képezni az erdélyi római katolikus Státus elismertetésének, sőt nagyraértékelésének a mindenkori állami hatalom részéről.

E nagybecsű dokumentumoknál is ékebben szól mellette évszázadokra visszanyúló kulturtevékenysége. Más-más környezetben, más megnyilatkozási formák között immár négyszáz éve csaknem mindig ugyanaz volt: az erdélyi katolikus kultúra zászlóvivője és védőbástyája.

* * *

E rövid történelmi áttekintés után az alábbiakban közzétesszük a fenn érintettek közül a legfontosabb jog-történelmi dokumentumokat hiteles kiadványképen.

Kolozsvár, 1926. a május 12-iki ülés határozatából.

*Az erdélyi római katolikus Státus
igazgatótanácsa.*

l.

K i v o n a t

az 1652. évi december 15-iki gyulafehérvári országgyűlés által végérvényesen megállapított és II. Rákóczi György által 1653 évi március 15-én megerősített határozatokból.

Approbatae Constitutiones, első rész, első cim, harmadik cikkely :

„A négy recepta religiokon kívül in artikulis fidei vel religionis se privatus akármi rendbéli emberek, se pedig gyülekezetek innovatiot, se pedig szakadozásokat behozni vagy cselekedni ne merészeljenek, sub poena notae infidelitatis.

Az ecclésiiai directiókban és rítusokban pedig reformálniok, vagy variálniok az ecclésiáknak eleitől fogva szabados volt, mely keresztényi szabadság ezután is el nem rekesztetik és tiltatik, de úgy, amint más keresztény országokban s ez miénkben is éltenek és élnek mostan is ; tudniillik : hogy in minoribus és a melyek csak az egyházi rendeket illetik, maguk az egyházi rendek is concludálhatnak és constitutiókat csinálhatnak, de azokat is közönséges generális gyűlésekben. Az hallgatókkal és külső rendekkel köz-, vagy azokra is nézendő dolgokban pedig, nemkülönben hanem azokkal is közértelemből, úgymint : ki-ki maguk religióján levő főmagistrátusoknak és pátronusoknak egyenlő tetszésekből.

Ki nem rekesztetvén mindazonáltal az is, ha mikor és miben valakik az ecclésiáknak épületére nézendő szent írás szerint való tetszéseket communicálni akarják, mely ily móddal engedtetik, hogy a közönséges egyházi gyűlekezelben tartoznak proponálni és mind magukat s mind pedig opiniójukat a közönséges gyűlekezetnek censurája alá submittálni, melyet azok a szent írásnak serpenyőjé-

ben igazságosan megfontolván, minden privátus respectusokon kívül, vallásokon levő külső fő és utána levő magistratusokkal s pátronusokkal communicálván, ha mind hasznosnak s mind pedig szükségesnek ítéltetik, közönséges megegyezett végzésből véssék ususba is és eképpen in externis ritibus directioneque ecclesiastica lehessen a reformatio avagy variatio (semmiben meg nem illetvén a hitnek és vallásnak fundamentumában s articulusiban való dolgokat), ellenben pedig a dolog nem javaltatván, sem acceptáltatván, afféle opiniók interdictumban legyenek, ez megírt módon kívül, semmi rendek magukat afféle dologba ne elegyítsék. Egyébaránt, ha hol és kik, s akárminémű rendbéli emberek felől olyan dolog hallattatnék, azon vármegyéknek vagy székeknek tisztei, azon religion levő püspökök, vicariusok, esperesek, decánok, akiknek tudni illik inspectiójok alatt az olyan emberek resideálnának, egymást tudósítván, confluáljanak mindkét rendből álló értelmes, elégséges számú emberekkel, certificálván a vádoltatott személyeket is, akár egyházi s akár külső rendek legyenek és a dolgot szorgalmasan examinálják meg s ha comperiáltatik igaznak lenni a megírt tilalmas dolgokból lett vádoltatások, elsőbben meginttessenek szorgalmasan és ha mindjárt desistálnak s magokat az intésnek engedelmesen submittálják, meg ne bántassanak, ha pedig ugyan contumaciter abban perseverálnak, annál inkább abbéli opiniokat praxisba vennék, vagy valamely ecclésiába privata autoritate a közönséges megegyezésen kívül introducálnák, citati per directorem, ha secularis emberek lesznek, immediate, ha egyházi rendek, degradáltassanak elsőben és azok is a szerint citáltatván mindkét rendbeliek, comperta rei veritate, legitimique iuris processu in talibus observari solito, in notam perpetuae infidelitatis incurraljanak, idest amissionem omnium bonorum, ipsos solos praecise, concernentium, caput tamen redemtibiliter. Ha kik pedig efféle dologért convicáltatott embereknek párttartói találkoznának tudva, rei veritate comperta, ezen mód és processus szerint convicáltatván, hasonló poenába incurraljanak; interim a convictusok perseverálván azon vétekben, binaria gratia életeknek is ne adassék.

II.

Kivonat az 1866. évi státusgyűlés jegyzőkönyvéből.

A státusgyűlés szervezete.

Státusgyűléseink egybehívására jogosítva van az erdélyi püspök, vagy ilyennek nemléte esetében a káptalani helynök.

A Státus gyűlése évenként egyszer hivatik egybe, rendszeren a nyári iskolai szünet alatt.

A gyűlés elnöke a püspök vagy káptalani helynök, alelnököt minden egyes gyűlésre a világi rendből a gyűlés választ; jegyzőt minden gyűlésre kettőt választanak, egy egyházit a felterjesztések írására és egy világit a jegyzőkönyv vitelére.

A gyűlés tagjai :

A) Az egyházi rendből :

A püspök, mint természetes elnök.

A káptalan s a püspöki szék minden tagjai.

Apátok és prépostok.

Esperesek, jelen nem lehetőségük esetében a kerületi jegyzők.

Minden esperesi kerületből egy egyházi képviselő.

A kolozsvári főtanoda papi, a károlyfehérvári püspöki főtanodának pedig minden tanárai.

Minden közélettanodából egy-egy képviselő.

Minden római kath. növeldék igazgatói.

Szerzetesrendi főnökök.

A püspök megyei hivatal egyházi tagjai.

B) A világi rendből :

Közálladalmi római kath. olyatén főbb tisztviselők és főbb törvényszékek román kath. tagjai, kik az erdélyi püspöki megyéhez tartoznak.

Katholikus főispánok s főtisztek.

A szab. kir. városok főbírái, ha katolikusok.

Minden esperesi kerületből két világi képviselő.

A kolozsvári főtanoda katolikus világi tanárai.

Világi egyes kegyurak (patronus) ide számítva azokat is, kik kápolnát és papot tartanak.

A több mint 5000 római katolikust számláló városok s helységek közül egy-egy képviselő, kivéven Kolozsvárt, mely három képviselőt küld.

Az esperesi kerületből küldendő világi képviselők következőleg választatnak: a kerületi plebániák választási joggal bíró hivei, mihelyt a Státus egyházi gyűlés ideje kihirdettetett, azonnal egybegyűlnek s maguk közül egy képviselőt választanak, kik az esperes által kitűzendő napon esperes-kerületi gyűlésre megjelenvén, választják azon két világi képviselőt, kik a kerület világi katolikussait a státusgyűlésen képviselik. A kerületi papi képviselőt a kerületi papság ugyancsak espereskerületi széken választja.

Mint hogy pedig egy ily nagygyűlés a kezelési teendőket nem végezheti, erre nézve abban állapodott meg az erdélyi kath. Státus, hogy a királyi főkormányshézék mellett ennek nevében működő jelenlegi katolikus egyházi, iskolai és alapítványi bizottság megszüntetésével, ennek helyébe a státusgyűlés válasszon egy *huszonnégy tagból* álló bizottmányt, mely a catholica commissio helyébe lépve, annak teendőit végezze; egyszóval egyházi, iskolai és alapítványi ügyeinket — a státusgyűlésének rendelkezése szerint — kezelje; felvévén e végre, a szükséges hivatali személyzetet is.

III.

Az apostoli Magyar Király, mint legfőbb Kegyúr jóváhagyása.

A vallás- és közoktatási magyar kir. minisztertől.
896. eln. sz.

Méltóságos Püspök Úr!

Az erdélyi római katolikus püspöki megyéhez tartozó országgyűlési képviselők a közelebb múlt időben hozám azon kérelemmel járultak, miszerint Ő cs. és apostoli királyi Felségénél lennék eszközlője annak, hogy az erdélyi római katolikusok 1866-ik évi január 10-én Méltóságod elnöklete alatt tartott egyetemes gyűlésből legfelsőbb helyre intézett alázatos feliratában foglalt azon kérést, hogy az

erdélyi főkegyelmessék mellett fennálló „katholika commissio” megszüntetvén, a katolikusok egyházi, iskolai és alapítványi ügyeinek kezelése, mennyiben azok szorosan az egyházi hatóság hatásköréhez nem tartoznak, a felíratban körülírt módon alakítandó gyűlésre, s az ennek köréből választandó bizottmányra bizassanak, hogy végre az erdélyi kath. egyháznak törvényeken és régi gyakorlaton alapuló autonómiája visszaállíttassék, Ő cs. és apostoli királyi Felsége legkegyelmesebben teljesíteni méltóztatnék.

Az érintett kérvényben foglalt indokok helyességét, alaposságát egész lelkemből osztva, nem késtem e részben pártoló legalázatosabb előterjesztéssel Ő cs. és apostoli kir. Felségéhez járulni, minek folytán Ő cs. és apostoli kir. Felsége folyó évi augusztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy az erdélyi főkegyelmesséknél fennálló úgynevezett katholika commissio megszüntetvén, az eddig annak hatásköréhez tartozó ügyek az erdélyi róm. kath. Státusznak 1866-ik évi jan. 10-én Kolozsvárt tartott gyűlése jegyzőkönyvében körülírt szerkezetű gyűlésnek és az annak kebeléből választandó bizottmánynak befolyásával kezeltesse és intéztesse azon módozatok szerint, melyeket Ő Felségének magyar kormánya az összes érdekeltek egyetértőleg legfelsőbb kegyúri és főfelügyelői jogainak csorbitása nélkül fog megállapítani és legfelsőbb elhatározás alá terjeszteni.

E legkegyelmesebb elhatározás következtében teljes tisztelettel felkérem Méltóságodat, miszerint jelen intézményem vétele után az erdélyi római katolikus státusgyűlést haladéknélkül az 1866-ik évi január 10-iki gyűlés jegyzőkönyvének 4-ik pontja szerint összehívni, s az abban hozandó javaslatokat, s illetőleg a státusgyűlés jegyzőkönyvét saját becses véleménye kíséretében hozzám felterjeszteni sziveskedjék.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budán, 1867-ik évi szept. hó 12-én.

B. Eötvös József s. k.

Fogarassy Mihály püspök úr ő méltóságának

Kolozsvárt.

IV.

K i v o n a t

az 1923. évi státusgyűlés jegyzőkönyvének XXXVII.
jegyzőkönyvi pontjából:

az espereskerületi és egyházközségi választott képviselők létszámának emeléséről.

a) Mindenik espereskerület az eddigi képviselőkön felül két világi és egy egyházi képviselőt választ, tehát minden kerület összesen 4 világi és 2 egyházi képviselővel lesz képviselve;

b) minden egyházközség, melynek lélekszáma — beleértve a filákat is — a 3000-et meghaladja, egy képviselőt küld; az 5000 lélekszámon felüliek 2—2 világi képviselőt küldenek, fennmaradván Kolozsvárra nézve a három képviselő-küldési jog.

V.

Jegyzőkönyvi kivonat

az erdélyi római katolikus Státus 1868. évi február 9—15-ig tartott közgyűlése 48-ik jegyzőkönyvi pontja szerint:

**Az erdélyi püspökmegyei róm. kath.
Státusnak szervezete.**

ELŐSZÓ.

Az egyházat mindenhol és mindenütt jogosan megilleti az önkormányzat.

Erdélyben az a törvény által is biztosítva lévén, a a változott politikai kormányrendszerből keletkező egyházközi viszonyok szükségessé tévők a régibb katolikus Státus kifejlesztését és megállapítását, minek folytán a következők állapíttatnak meg:

I. FEJEZET.

A szervezetnek alapvonalai.

1. §. Az erdélyi megyés püspököknek az egyházi és országos törvényekből folyó jogi és hatósági köre az e szabályokban foglalt határozatok által nem érintetik és teljes érvényben fenntartatik.

2. §. Az erdélyi püspökmegyei róm. kath Státus az őt törvényesen megillető autonómiája folytán önállólag és függetlenül intézi a hatáskörébe tartozó ügyeket.

3. §. Ezen egyházi autonómiát gyakorolja:

a) az egyházi községekben a község tagjaiból alakult gyűlés és a gyűlésen választott egyházközségi tanács;

b) az esperesi kerületekben az egyes községek papjaiból, képviselőiből és némely hivatalosokból alakuló kerületi vegyes gyűlés;

c) az egész egyházmegyére nézve az espereskerületi és más képviselőkiből, valamint a választás alá nem eső papi és világi tagokból álló státusgyűlés és az állandó egyházi főtanács.

II. FEJEZET.

Az egyházközségi autonómiáról és annak hatásköréről.

4. §. Minden plébániában az egyház és iskola ügyeit ugyanazon egyházközségnek arra jogosult tagjai intézik és gondozzák:

a) együttesen az egyházközségi gyűlésben,

b) állandóan az egyházközségi tanácsban, a helybeli lelkipásztornak mint rendes elnöknek vezérlete alatt, a kegyúri jogoknak épen való fentartása mellett.

A fiókegyházak, hacsak külön érdekek és tekintetek mást nem kívánnak, önkormányzati tekintetben is az anyaközséghez csatoltatnak.

5. §. Az egyházközségekben minden kath. családfő, ki önálló házat tart és semmi bélyegző és botránkoztató cselekedettel keresztény kath. jellemét be nem szennyezte, az egyházközségi gyűlésnek tagja s mint ilyen, szavazattal bír az egyházközségi ügyek elintézésében.

6. §. Az egyházközségi gyűlés (meggyűlés) hatásköre kiterjed a községi templom és iskolára, ezeknek vagyonára, a községben létező kegyes alapítványokra, az

egyházközségi tanács tagjainak és az espereskerületi gyűlésre, illetőleg a státusgyűlésre küldendő képviselőnek, továbbá a kántortanítónak megválasztására, végre a lelkész megválasztására is, az arra jogosult községekben.

7. §. Az egyházközségi gyűlés rendesen minden évben egyszer összehívandó, hogy az azon évben lefolyt egyházi ügyek állásáról, az egyház és iskola sürgősebb szükségeiről értesíttessék és ezek iránti intézkedéseit megtehesse.

8. §. Midőn a megyéspüspök úr az évi státusgyűlést kihirdeti, minden egyes plébániában egyházközségi gyűlés tartatik, avégből, hogy az espereskerületi gyűlésre és illetőleg a státusgyűlésre képviselőit megválassza.

9. §. Ahány ezer lélekből áll a községi gyűlés, annyi választót küld a kerületi gyűlésbe, ha pedig ezer-nél kevesebb tagból állana e községi gyűlés, akkor is küld egy képviselőt.

A kerületi gyűlésbe küldendő tagok választása szó-
többséggel történk.

10. §. Ezen gyűlésben a választáson kívül értekezik a község a státusgyűlés elé terjesztendő kívánatairól és kérelmeiről.

11. §. Ha időközben az egyházközségnek valamely fontosabb ügye forog kérdésben és a plébános, főgondnok vagy egyháztanács jónak látják, rendkívüli közgyűlés hívattathatik össze.

12. §. A gyűlés napját az elnök, aki rendesen a plébános, ennek akadályoztatása esetén a főgondnok határozza meg és hirdeti ki s ugyanakkor tudósítja a községet a gyűlés tárgya és céljáról is.

13. §. Az egyházközségi gyűlésen (megyei gyűlésen) kívül, az egyházi községet minden parochiában állandóul képviseli az egyházi községi tanács, mely áll:

a) a főgondnokból,

b) az algondnokból,

c) a kisebb községekben 6, a nagyobbakban 12 egyházközségi tanácsosból, kik a többségi gyűlésben szavazattöbbséggel választatnak. Ezek közül a fő- és algondnok a püspökmegyei főhatóság megerősítése alá tartoznak.

14. §. Ezen hivatalokra oly helybeli községtagok választhatók, kik érett koruak, keresztény jámbor életet élnek, s mint ilyenek, egyházi s iskolai tartozásaiknak eleget tesznek.

15. §. A megválasztott egyházközségi tanács és al-

gondnok működése 3 évig tart, a főgondnok hivatala állandó leendő és csak halál, lemondás vagy felmentés által szűnik meg. Az egyházközségi tanácsosok mellé egy-két póttag is választandó avégből, hogy halálozás, vagy más okból üresedés esetén az üresség azonnal betölthetessék. Ha ily póttagok előlegesen megválasztva nem lennének, az üresség az előbbi választás alkalmával a belépettek után legtöbb szavazatot nyert tag által fog pótoltatni.

A lelépő tagok újból megválasztalhatnak.

16. §. Ezen egyházközségi tanácsnak is elnöke a helybeli rendes lelkipásztor, s ha az gátolva volna, a községi főgondnok. Jegyzőt a tanács maga kebeléből választ.

17. §. Ezen egyházközségi tanács minden hóban egyszer ülést tart és ezenkívül mindannyiszor, valahányszor az egyházközség érdekei megkívánják, az ülést a plebános hívja össze, vagy akadályoztatása esetében a főgondnok.

18. §. Az egyházközségi tanács hatásköre: a kath. templomi, a kegyes alapítványi, kegyes intézeti és iskolai vagyona és a tanügyre terjed, s mindezt kezeli és ellenőrzi a tanhatósági és kegyúri jogoknak épentartásával.

19. §. Az egyházközségi gyűlés és tanács üléseiről a tanács kebeléből választott jegyző külön jegyzőkönyvet vesz fel s ez minden oly ügyben, mely a fennálló szabályok szerint, püspöki elintézkést vagy jóváhagyást kíván, a püspöki hatósághoz felterjesztetik.

20. §. Amely egyházközség autonómiai jogából kifolyólag magát az egyházmegyei főhatóság beléegyeztetése hozzájárultával már szervezte, annak szervezete ezen szabály által nem érintetik.

III. FEJEZET.

Az espereskerületi vegyes gyűlésekről.

21. §. Az esperesi kerületek képezik az egyházkörmányszatnak közbelső fokozatu testületét, mely a hatása körébe eső ügyeket intézi; ennek tagjai:

a) a kerület lelkipásztorai és más a kerületben hivataloskodó megyei áldozárok;

b) a kerületben létező középtanoda és növelde igazgatója és a középtanoda egy képviselője;

c) a világi rendből állásuknál fogva a kerületben

lévő legfőbb kath. hivatalnokok és olyan egyes pátronusok, kik papot és egyházat tartanak ;

d) választás útján a községeknek választott képviselői ;

e) a kerületi főgondnok és két aligondnok.

22. §. A kerületi gyűlés teendői :

a) egy állandó kerületi főgondnokot a kerületben lakó azon hivekből, kik vallási buzgóságuk, szellemi műveltségök, vagyoni állásuk, mindezekben alapuló tekintetük-nél fogva kiválólág képesek az egyház és iskola ügyeit előmozdítani, szótöbbséggel megválaszt és megerősítés végett a püspöki hatósághoz felterjeszti, hasonló eljárást követvén a kerületi két aligondnok megválasztásában is ;

b) megválasztja a státusgyűlésre küldendő papi és világi képviselőket ; a papi képviselőt a papok a rendes esperesi elnöklelet alatt, a világi képviselőt a főgondnok elnöklelet alatt csak a világiak választják szótöbbséggel ;

c) az egyházközségi tanácsok részéről hozzá beterveztett ügyeket elintézi, tehát határoz azokban, ha pedig az ügy hatáskörét felülmúlja, azt az illető felsőbb hatósághoz véleménye kíséretében felterjeszti ;

d) a kerületben lévő községi iskolák ügyét ellenőrzi és e részben a szükséges intézkedéseket megteszi ;

e) az esperesi kerületet vagy annak több községeit illető közös vagyont kezelleti, célszerű jövedelmeztetése fellett örökös és a kezelésről szóló számadásokat megvizsgálja.

23. §. E gyűlésnek elnöke a kerületi esperes vagy akadémiaoztatása esetében az alesperes, mindkettőnek akadályoztatása esetében a kerületi főgondnok.

24. §. Akerületi gyűlés minden évben rendesen egyszer, szükség esetében többször is az elnök által egybehivandó.

25. §. A gyűlés isteni tisztelet tartás után összeül, jegyzőt és az elnök mellett két szavazatszedőt választ.

IV. FEJEZET.

A státusgyűlés alakulása és szervezése.

26. §. A státusgyűlés az erd. püspök elnöklelet alatt vegyesen alakul az egyházi és világi rendből ; tagjai :

I. Az egyházi rendből :

a) a székesegyházi káptalan 10 rendes tagja ;

b) a püspöki szent székeknek a káptalani 10 rendes tagon kívül 6 ülnöke, kiket a püspök e célból meghív ;

c) 16 kerületi esperes, — akadályoztatásuk esetében, vagy ha már más minőségben a státuszgyűlés tagjai lennének, — az illető kerületi jegyző ;

d) a k.-fehérvéri püspöki Lyceum hittani karának négy rendes tanára ;

e) az erdélyi püspöki megyében szerzetes házakat bíró rendek tartományi főnökei, kik akadályoztatásuk esetében a rendnek valamely tagja által helyettesíthetik magukat ;

f) a n.-szebeni árvaház és minden róm. kath. növeldek igazgatói ;

g) a lelkeszséggel foglalkozó papság 26 képviselője.

II. A világi rendből:

h) az erdélyi püspöki megyéhez tartozó róm. kath. főtisztok, ú. m. főispánok, főkirálybírók, főkapitányok és a sz. kir. városok polgármesterei ;

i) a 16 espereskerületi világi főgondnok ;

k) a 16 espereskerületből 44 világi képviselő ;

l) a nagyobb községek egy-egy képviselője, valamint általában azon egyházi községek képviselői, akik kegyúri joggal bírnak : ilyen képviselő lesz 42.

III. Egyházi vagy világi minőségre való tekintet nélkül :

m) a több plébániában kegyúri jogot gyakorló királyi kincstár két képviselője ;

n) a magán-kegyurak, ha róm. kath. vallásuak és kimutatják azt, hogy a kegyurasággal járó egész kötelezettségüket teljesítik és ennek folytán a kegyurak sorába közgyűlési határozat folytán felvételtek ;

o) a főgimnáziumok igazgatói,

p) a főgimnáziumok és algimnáziumok mindenikéből a tanári kar egy-egy képviselője ; végre

q) az állandó egyházi főtanács tagjai.

27. §. Az előbbeni §. g) pontja alatt említett 26 papi képviselő a 16 esperes-kerület között a plébániák száma szerint következő arányban oszlik fel: a székesegyházi ; a bányavidéki ; a szeben—fogarasi ; az erzsébetvárosi ; a hunyadi, a kükküllői és az aranyos-tordai espereskerületek papsága egyenként egy ; a barcaság-sepsi-miklósvári ; az alcsiki, felcsiki, gyergyói ; kézdi-orbai ; kolozs-dobokai ; marosi és szolnoki esperes kerületek papsága egyenként kettőt ; végre az udvarhelyi esperes kerületi papság három képviselőt küld.

28. §. A 26. §. k) pontja alatt említett 44 világi képviselő az esperes kerületek között oly arányban oszlik fel, hogy mindenik esperes kerületre legalább egy, a népesebb esperes kerületekre pedig a hívek száma szerint körülbelül minden hatezer lélekre esik egy képviselő, ennélfogva

- a) a székesegyházi kerület küld egy világi képviselőt,
- b) a bányavidéki kettőt,
- c) a barcaság-sepsi-miklósvári kettőt,
- d) a szeben-fogarasi egyet,
- e) az alcsik-kászoni ötöt,
- f) a felcsiki ötöt,
- g) az erzsébetvárosi egyet,
- h) a gyergyói ötöt,
- i) a hunyadi egyet,
- k) a kézdi-orbai hatot,
- l) a kolozs-dobokai hármat,
- m) a küküllői egyet,
- n) a marosi hármat,
- o) a szolnoki kettőt,
- p) az aranyostordai egyet, végre
- q) az udvarhelyi ötöt.

29. §. A 26. §. 1. pontja alatt említett 42 képviselőt a nagyobb községek és jelenleg kegyúri jogot gyakorló egyházi községek kegyúri minőségükben és illetőleg nagyobb jelentőségüknél fogva küldik a státusgyűlésre, még pedig úgy, hogy minden ilyen község egy képviselőt küld, befolyván ezenkívül mint község az espereskerületi gyűlésben az espereskerület részéről küldendő képviselő választásába is. Ilyen községek és pedig a kegyuri minőségnél fogva jogosultak: Barót, Brassó, (barcaság—sepsi-miklósvári espereskerületi községek); Kozmás, Nagykáшон, Cs.-Szentgyörgy, Cs.-Szentimre, Cs.-Szentkirály, Cs.-Szentmárton, Cs.-Szentsimon és Cs.-Tusnád (alcsik kászoni esp. ker. községek); Erzsébetváros szab. kir. város örmény és latin szertartású két községe, miután mindkét községnek ugyanazon kegyura van; Ditró, Szárhegy, Gy.-Ujfalú, Alfalu, Gy.-Szentmiklós (a latin és örmény szertartású egyház külön-külön, gyergyói esp. ker. községek); Altörja, Gelencze, Lemhény, Polyán és Kézdi-Szentlélek (Kézdi-orbai esp. ker. községek); Sz.-Ujvár szab. kir. város örmény szertartású községe, Kolozsvár szab. kir. város, Jobbágytelke és Hódos (marosi esp. ker. községek); Kadicsfalva, Lővéte, Oláhfalú (Szentegy-

házas) Oláhfalu (Kápolná-), Szentlélek és Zetelaka (Udvarhelyi esp. ker. községek). Nagyobb jelentőségüknél fogva jogosultak Nagyszeben, Marosvásárhely és Udvarhely községek.

Mindenk anyaegyházhoz hozzáértvén az odatartozó leányegyházakat^{is}, melyek az anyaegyházzal együtt lesznek ugyanazon képviselő által képviselve.

30. §. A kir. kincstár képviselőjét (26. §. n) betű) az erdélyi püspöki megyéhez tartozó róm. katolikusok sorából Ófelsége magyar kormánya nevezi ki.

31. §. A státusgyűlés azon tagjai, kik hivataluknál, vagy állásuknál fogva vannak a megjelenésre jogosítva, a gyűlés állandó tagjai maradnak mindaddig, míg azon hivatalban vagy állásban vannak, mely őket a közgyűlés tagjaivá^{tette}.

32. §. A képviselők, tartozzanak bármely osztályhoz, három évre választatnak.

33. §. A papi képviselő az espereskerületi papság közül választandó.

34. §. A státusgyűlésre az espereskerületek vagy közvetlen képviselettel bíró községek részéről (26. §. k) és l. pont) képviselőnek megválasztható a világi rendből való minden róm. kath. férfiú, ki az erd. püspöki megyéhez tartozik, ha élte 24-ik évét betöltötte, önálló polgári állással, becsületes és erkölcsös jellemmel bír.

Kizáratnak mindazok, kik csőd alá jutottak és a csőd megszüntetésével nem nyilvánítottak ártatlanoknak, továbbá, kik nyereségvágyból, vagy erkölcsiség ellen elkövetett büntényért vagy vétségért elítéltek.

35. §. A fő- és al gimnáziumok képviselőiket (26. §. p) betűje) a teljes tanári gyűlésben, melyet a Státus gyűléshirdetése után az igazgató hív egybe, a megjelenetek szavazattöbbségével választják meg a tanári karból.

36. §. A közgyűlésre megválasztott képviselők maguk igazolásául a választási jegyzőkönyv egy másolatával, mint megbízólevéllel látandók el.

37. §. Megszűnik tagja lenni a státusgyűlésnek :

a) aki a róm. kath. anyaszentegyház kebeléből kilép ;

b) ki a tagságról való igényéről önként lemond ;

c) aki oly állapotba esik, melynélfogva a 34. §. második bekezdése szerint a Státus gyűlésén helyet nem foglalhat :

d) a hivatalánál vagy állásánál jogosult tag, ha ezen hivatala vagy állása megszűnik ;

e) a kegyúr (magános vagy községi), ha kegyúri jogból folyó kötelmeit nem teljesíti ;

f) a választott képviselő azon ülősszak lejártá után, melyre választva volt, hacsak újból meg nem választatik.

A jelen paragrafus c) és e) eseteiben a közgyűlésből való kizárás csak a státusgyűlés határozata folytán történhetik.

V. FEJEZET.

A státusgyűlés egybehívásának és tárgyalásainak rendje.

38. §. Státusgyűlés minden évben rendesen egyszer tartandó, az elnök azonban jogosítva van rendkívüli gyűlést is egybehívni, ha a fennforgó tárgy sürgőssége és fontossága megkívánja.

39. §. Ezen státusgyűlés elnöke mindenkori a megyés püspök, székiüresség esetében a káptalani helynök, ha pedig ezek bármelyikéből akadályozva volnának, magok helyett elnököt ők neveznek ki, az egyházi rendből.

40. §. A státusgyűlés rendesen az iskolai nyári szünidő alatt lesz megtartandó, a gyűlés helyét és napját az egybehívó elnök határozza ugyan meg, de mégis amennyire csak lehetséges, a státusgyűlés minden évben más eszeresi kerületben lesz megtartandó.

41. §. A státusgyűlést az elnök egy körlevél által hívja egybe, mely a képviselőválasztásoknak maga rendje szerinti eszközölhetése, illetőleg a szükséges előkészületek megtehetése végett legalább 6 héttel a gyűlés napja előtt szétküldendő.

Ezen meghívólevél kijelöli a státusgyűlés helyét, idejét és a tárgyalás alá veendő nevezetesebb ügyeket. Ezen körlevél a hivataluknál fogva a megjelenésre jogosult tagoknak saját kezükhez, a képviseltetésre jogosult testületeknek pedig saját elnökeik vagy főnökeik kezéhez küldendő meg.

42. §. A státusgyűlés mindenkori isteni tisztelet tartásával nyitattik meg.

43. Eljövén a státusgyűlés megtartására kitűzött idő, az elnök a gyűlést a kitűzött helyen és időben megnyitja, aminek megtörténtével a gyűlés tagjainak igazolása eszközöltetik, vagy a gyűlés kebelében vagy kiküldendő bizott-

ság előtt; az igazolás megtörténtével a státusgyűlés alakultnak nyilvánították.

44. §. Az alakult gyűlés mindenekelőtt megválasztja a két jegyzőt, egyet az egyházi, másikat a világi rendből; ezen választás történhetik felkiáltás útján is, ha azonban tiz tag titkos szavazást kívánna, a választásnak titkosan kell megtörténnie.

45. §. A jegyzők 3 évi ülésszakra választatnak meg.

46. §. Az elnök kitűzi a tanácskozás tárgyait, vezeti az egész tanácskozást és vitatkozást, erre nézve felügyel arra, hogy a vitatkozás az illem határai között folyjon, a tárgyalás alatt lévő ügytől el ne csapongjon és általában az e szabályokban meghatározott korlátokat át ne lépje; ebből kifolyólag fel van jogosítva az ezen elvek ellen vétő tagokat rendreutasítani.

47. A kitűzött tárgyhoz minden közgyűlési tag csak kétszer szólhat, csupán csak személyes megjegyzésre engedtetik meg egy harmadik felszólalás.

48. §. Minden státusgyűlési tagnak joga van a státusgyűlésen indítványt tenni, köteles azonban az önálló indítványt a gyűlés előtt legalább 24 órával az elnökhöz bejelenteni, ki is azt a gyűlés elébe terjeszti, de csak azon esetben, ha az indítványt még legalább 10 tag aláírta. Az indítvány tárgyalásának idejét és sorát a státusgyűlés állapítja meg.

49. §. A státusgyűlési határozatok rendesen a jelenlevő tagok szavazata többségével hozatnak, a szavazatok egyenlősége esetén, azon vélemény emelkedik határozattá, melyhez az elnök járult, titkos szavazat esetében az elnök szavazata ily hatállyal nem bír.

Kivétetnek ezen szabály alól az alapvagyon szerzéséről, eladásáról, átváltoztatásáról, vagy megterheltségéről szóló határozatok, melyek csak is úgy érvényesek, ha a jelenlevő tagok kétharmadának szavazatával hozatnak.

50. §. Joga van úgy egyes tagoknak, mint többeknek egyesítve a hozott határozat ellen ellenvéleményt beadni és jegyzőkönyvbe iktattatni, ha azt maguk igazolása tekintetéből szükségesnek találják.

51. §. A státusgyűlés minden üléséről jegyzőkönyv vezetetik, mely mindig a következő napi ülésen hitelesítetik; az utolsó napi státusgyűlésről vezetett jegyzőkönyv pedig vagy a státusgyűlés végén, vagy az avégre kiküldött bizottság által hitelesítetik.

52. A státusgyűlés határozatait és minden kiadványozásait az elnök és a két jegyző írják alá.

VI. FEJEZET.

A státusgyűlés tárgyai.

53. §. A státusgyűlés, vonatkoztatva az 1-ső §-ban a püspököknek fentartott hatósági körre, a püspökkel egyetértőleg:

a) megállapítja évenként a költségvetést, melyek tervét az egyházi főtanács köteles elkészíteni és a státusgyűlés elébe terjeszteni;

b) a lejárt évről szóló számadások felett végérvényesen határoz, e végre minden évi státusgyűlésben a jövő évi számadások előleges megvizsgálására és jelentéstételre egy bizottmányt küld ki, melybe azonban egyházfőtanácsi tag nem választható.

E bizottmány a számadásokat és kezelési könyveket időszakonként megvizsgálja, azokat egymással egybe hasonlítja s ebbeli munkálata eredményét az egyházi főtanács útján a státusgyűlésnek bemutatja;

c) a státusgyűlés rendelkezése alá tartozó egyházi, iskolai és alapítványi vagyon kezelésére nézve az irányelveket megállapítja és az egyházi főtanácsnak utasításba adja; ezen vagyont azonban csak rendeltetésének megfelelő célokra fordíthatja;

d) az alapvagyon szerzéséről, eladásáról, átváltoztatásáról vagy megterheléséről végérvényesen határoz (49. §.);

e) átveszi az összes oktatás és nevelés ügyét;

f) az erdélyi róm. kath. tan- és nevelésügy felett önállónak intézkedik; a tanintézetekre és nevelőházakra nézve a tan- és nevelési rendszert megállapítja, ebből kifolyólag a kath. elemi tanodák, képezdek, reál-, közép- vagy főtanodák ügyei és érdekei felett őrökdi, intézkedik és pedig mind anyagi szükségseik fedezésére, mind szellemi haladásuk és felvirágzásuk előmozdítása tekintetéből;

g) általában a státusgyűlés rendelkezése alá tartozó iskolai, egyházi és alapítványi vagyont, valamint az iskola és nevelés ügyeit érdeklő minden elvileges és lényeges intézkedések csak a státusgyűlés jóváhagyásával történhetnek;

h) a kegyúri ügyekben előforduló nehézségeket elintézi;

i) képviseli az egyház és állam közötti jogviszonyt;
 k) a státusgyűlés választja az egyházi főtanácsot és ennek elnökét és a keblí tisztviselők közül az előadót és titoknokot;

l) végre a státusgyűlésnek fenntartatik mindazon jogok érvényesíthetését eszközölni, melyek hazai törvényeink szokásainknál fogva a státust megilletetik.

54. §. A státusgyűlés hatásköréhez nem tartozik:

- a) a kath. hit és erkölcsan.
- b) az egyházi kormányzat szervezete,
- c) az egyházi szertartás,
- d) az egyházi közfegyelem tárgyai,
- e) a papi intézetek belszoervezete,
- f) az egyházi javadalmakra vonatkozó tulajdonjog korlátozása.

55. §. A státusgyűlésnek ezen kívül joga van:

a) az egyházi főtanácsnak elébe terjesztett jegyzőkönyvét átvizsgálni és az abban foglalt határozatokat megbírálni,

b) amennyiben célszerűnek és szükségesnek látja, az egyházi főtanács határozatait egyes ügyekben, amennyiben még végrehajtva nem lennének, megváltoztatni és az illető ügyben akár véglegesen határozni, akár azt újboli tárgyalás végett az egyházi főtanácsnak visszaadni; ez utóbbi esetben egyúttal irányadó utasítással látva el az egyházi főtanácsot.

56. §. A státusgyűlésnek feladata továbbá az ügykezelés egyes ágairól, folyamáról és állapotáról, továbbá iskolai és nevelési ügyre vonatkozó minden ügyekről, e végre a maga kebeléből kiküldött külön bizottságok által is magának alapos felvilágosítást és meggyőződést szerezni.

VII. FEJEZET.

Az erdélyi püspökmegyei róm. kath. Státus közvagyon.

57. §. Az erdélyi püspökmegyei róm. kath. Státus, mely a státusgyűlés rendelkezése alatt áll, a következő:

- 1. a tanulmányi alap hová tartozik a k.-monostori uradalom és a kolozsvári róm. kath. lyceumi nyomda is,
- 2. az ösztöndíjalap,
- 3. a vallásalap,
- 4. a n.-szebeni Terézárвахázi alap,

5. az elemi tanítók fizetési alapja,

6. az elemi tanítók nyugdíjalapja.

Ezenkívül minden oly egyházi, iskolai vagy alapítványi vagyon alap, mely ezentul a státusgyűlés rendelkezése alá jönne.

VIII. FEJEZET.

Az egyházi főtanács.

58. §. Az egyházi főtanács a státusgyűlés jogait annak nevében és megbízásából a gyűlés utasítása és ezen alapszabály határozmányai értelmében gyakorolja; ezen hivatásából kifolyólag végrehajtja a gyűlés határozatait, kezeli a róm. kath. Status közvagyonát, kezeli és igazgatja az iskola-nevelés ügyét, valamint általában intézkedik mindazon ügyekre nézve, melyek az erdélyi püspökmegyei róm. kath. Státus törvényes autonómiájára vonatkoznak.

59. §. Jelesen az egyházi főtanács:

a) megválasztja és beállítja a státusgyűlés választása alá nem tartozó tisztviseleit (53. §. k) pont), ugyszintén el is bocsáthatja azokat;

b) gyakorolja a vallásalapot megillető kegyúri jognál fogva az abból dotált egyházakban a lelkészfelajánlási jögot;

c) az alapítványokat és ösztöndíjakat adományozza vagy visszavonja; e részben azonban az alapítók szándéka és rendelete szerint köteles eljárni;

d) az iskola- és nevelésügy állásáról magának hivatalt tudomást szerez és felügyel arra, hogy a célnak megfelelőleg kezeltessek és a státusgyűlés erre vonatkozó határozványai pontosan teljesíttessenek; megszünteti az e részben netalán tapasztalt hiányokat, visszaéléseket vagy hanyagságokat;

e) az alaptól tenni kellett fizetéseket utalványozza, e részben azonban a státusgyűlés által megállapított költségvetésen túl nem mehet, de ha mégis rendkívüli, előre nem látott esetek oly kiadások megtételét szükségelnék, melyeket az alapra, vagy a státus közérdekére háramló kár miatt halasztani nem lehet, ilyen esetekben a költségvetés határán túl is saját felelősségére utalványozhat ugyan, de köteles ezen eljárást a legközelebbi státusgyűlésen igazolni;

f) felügyel a kath. Státus jogaira s az ezek érvényesítésére, megőrzésére vagy megvédésére szükséges intézkedéseket megteszi ;

g) az ingó- és ingatlan vagyon állásáról magának időszakonként jelentést tétet s annak fentartásáról és gyarapításáról gondoskodik ;

h) összeállítja a státusgyűlés elébe terjesztendő évi költségvetést és megvizsgálja a lejárt évi számadásokat, ezekre nézve a státusgyűlésnek ajánlatot teszen.

60. §. Az egyházi főtanács hatásköréhez tartozik a kebli tisztviselőket számadásra és eshetőleg feleletre vonni.

61. §. Az egyházi főtanácsot még ezen szabályokon kívül a státusgyűléstől esetről-esetre kapott utasítások is kötelezik.

62. §. A költségvetés készítésénél a számba vett biztosan remélhető jövedelem minimuma szolgál alapul.

63. §. A költségvetés minden alapra nézve (57. §.) külön készítettik meg.

64. §. A költségvetésben a költségi szükségletek egyes rovatai szerint állítatnak meg átalány összegek :

- a) személyzeti rendszeres fizetésekre,
- b) kezelési folyó költségekre,
- c) az alap természete és rendeltetése szerint lelkesek, egyházak, növeldek vagy iskolák szükségletére,
- d) a szükséges építésekre és igazításokra.

65. §. Az egyházi főtanács áll:

a) a státusgyűlés által a világi rendből választott elnökből,

b) a státusgyűlés által az egyházi és világi rendből vegyesen szavazatlöbbséggel titkosan választott 12 rendes és ugyanannyi pótagból,

c) a kebli tisztviselők közül az egyházi főtanács előadójából.

A többi tisztviselők, úgymint : a titkár, pénztárnok, ügyvéd és számvevő az egyházi főtanács rendeletéből kötelesek ugyan az ülésekben megjelenni, de csak tanácskozási szavazattal bírnak. A püspöknek joga van az egyházi főtanács üléseiben bármikor résztvenni.

66. §. A megyés püspöknek az egyházakra, iskolákra, alapítványokra, növeldekre eddig gyakorolt befolyása és hatásköre sértetlen és érintetlen fentartatván, hivatali viszonya ezen egyházi főtanácshoz az által nyer gyakorlati kifejezést, hogy :

a) az egyházmegyéből egyházi, és alapítványi ügyek-

ben felterjesztendő kérvények, jelentések és bármi más hivatalos iratok ezentul is hozzá intéztetnek ;

b) általa véleménye kísérete mellett tárgyalás végett az egyházi főtanácshoz áttétetnek,

c) minden egyenesen az egyházi főtanácshoz menesztett fontosabb tárgy elintézés előtt vele hivatalosan közöltetik, a rendelvények véleménye és ajánlata tekintetbe vételével hozatnak, és

d) ezen egyházi főtanács intézvényei az illetők értesítése végett hozzá átiratnak ;

e) a püspök intézkedései ellen felebbező folyamodványokat az egyházi főtanács nem fogad el.

67. §. Egyházi főtanácsi tagnak (65. §. b) betűje) megválasztható az egyházi rendből minden erd. püspökmegyei felszentelt pap és a világi rendből minden róm. kath. férfiú, ki a jelen szabály 33.-ik §., illetőleg a 34. §.-ban megírt kellékekkel bír, ha különben nem is volna a közgyűlés tagja, az egyházi főtanácsba történt bevásztása által azonban közgyűlési tagságot nyer (26. §. q) betűje). Póttagokul rendesen az egyházi főtanács székhelyén kívül lakók lesznek a végre megválasztandók, hogy az egyházi főtanács székhelyén megfordulásuk alkalmával az ülésben is részt vehessenek.

68. §. Az egyházi főtanács tagjai az elnököt és előadót ide nem értve, két ülésszakra, vagyis hat évre választatnak, de az egyházi főtanács megújíthatása végett minden ülésszak végével hat rendes és ugyanannyi póttag kilépik, kik addig is, míg szolgálati idejük szerint lépendnek ki, sorshúzás által lesznek e végre kijelölendők. A kilépő tagok azonban újból megválaszthatók.

69. §. Időközben elhalálozott vagy kilépett tagok helyébe a státusgyűlés hasonlólag szabad választás útján másokat választ a 67. §.-ban megállapított időre.

70. §. Az egyházi főtanács székhelye Kolozsvár, hol a státus valamelyik házában számára rendes hivatali helyiség bérendezendő.

IX. FEJEZET.

Az egyházi főtanács ügykezeléséről.

71. §. Minden ügy, mely nem tartozik a rendes kezelési, vagyis a folyó ügyek közé, tanácsülésben tárgyalatik és határoztatik el.

72. §. Az egyházi főtanács üléseiben a tárgyak előadását az előadó, akadályoztatása esetében a titkár végzi, ki ez esetben döntő szavazattal bír.

73. §. Az egyházi főtanács rendesen hetenként egyszer tart gyűlést, azonkívül az elnök az egyházi főtanácsot mindannyiszor egybehívja, valahányszor a célszerűség vagy a szükség megkívánja.

74. §. Az egyházi főtanács üléseiben minden tagnak egyenlő szavazati joga van és határozatra nézve csak a számszerűnli többség dönt, a szavazatok egyenlősége esetében azon vélemény emeltetik határozattá, melyhez az elnök járult.

75. §. Hogy az egyházi főtanács érvényes határozatot hozhasson, szükséges, hogy az elnökön és előadón kívül döntő szavazattal bíró legalább öt tag jelen legyen. Amennyiben ezen szám a rendes tagokból ki nem telnék, az a póttagokból lesz kipótolandó az elnök meghívása szerint, mely esetben a meghívott póttagok döntő szavazattal bírnak; ez eseten kívül a póttagoknak csak tanácskozási szavazatuk van.

76. §. Az egyházi főtanács határozatai azonnal teljesedésbe is vétetnek, természetesen ide nem értve azon ügyeket, amelyek feletti végérvényes elhatározás a közgyűlést illeti (53. §.), mivel ezen esetben az egyházi főtanács csak véleményes ajánlatot tesz a státusgyűléshez.

77. §. Az egyházfőtanács üléseiről rendes jegyzőkönyvet vezet a titkár, mely jegyzőkönyv mindig az ülés végével vagy a következő ülésben hitelesítettik.

78. §. Az egyházi főtanács a maga ügykezeléséről és működéséről a státusgyűlés előtt ad számot és jegyzőkönyveit a státusgyűlés elé terjeszti.

79. §. Az úgynevezett folyó ügyeket az egyházi főtanács elnöke az előadóval egyetértve az ülésen kívül is elintézheti és az egyházi főtanács nevében kiadványozhatja.

80. §. Az egyházi főtanács kiadványozásait a főtanács irodája végzi.

81. §. Minden kiadványozás az elnök és titkár aláírásával történik.

82. §. Az egyházi főtanács hivatalos kiadványozásainál hivatalos pecsétet használ, melynek közepén Szt. Mihály arkangyal, mint az erd. püspökmegye védszentjének képe lesz bevésve és körülötte ezen körirat: „Az erdélyi püspökmegyei római katolikus Státus egyházi főtanácsa.”

83. §. Az egyházi főtanács a netalán felmerülő jövődelemfelesleg gyümölcsöztetésére nézve addig, míg a státusgyűlés ez iránt véglegesen intézkedik, az eddig fenállott szabályokat köteles követni.

84. §. Az irodai személyzet szervezését és beállítását ideiglenesen az egyházi főtanács intézi el, a szervezet és fizetések végleges rendezése a státusgyűlés hatáskörébe tartozik.

X. FEJEZET.

Elnökség és a kebli tisztviselőkről.

85. §. Az elnök aláírja az elnöksége alatt tartott ülések jegyzőkönyveit.

86. §. Az elnök kötelessége időnként véletlen pénztári vizsgálatokat eszközölni és e végre bizottságot kiküldeni, amely azután jelentését a választmány elibe terjeszti.

87. §. Az egyházi főtanács előadójának teendői közé tartozik az egész ügykezelés vezetése, ebből folyólag az egyházi főtanács üléseiben az egyes tárgyakat előadja, a folyó ügyeket az elnökkel egyetértőleg elintézi, a kiadványozásokat megkészíteli és átvizsgálja és az egész hivatali személyzet eljárása felett őrködik.

88. §. A titkár az ügykezelésnél az előadónak segítségére van, az előadó akadályoztatása esetén teendőit végzi, az egyházi főtanács üléseinek jegyzőkönyveit vezeti és a kiadványozásait aláírja.

89. §. A pénztárnok, ki különben csak teljes bizottsítékkal bíró egyén lehet, személyes felelősség mellett kezeli a pénztárt és végzi a pénztár számadásait, az egyházi főtanács utalványa és illetőleg megrendelése nélkül semmit kiadni nem szabad, kötelessége nemcsak a bevételekről és kiadásokról számolni, hanem arról is folytonosan értesíteni az egyházi főtanácsot, hogy oly összegek, melyeknek a pénztárba kellett folyniok, bé nem jöttek, bevételeit mindig ellennyugta, kiadásait utalvány és nyugta által bizonyítsa.

90. §. A pénztárvizsgáló bizottságoknak a pénztárnok köteles minden vonakodás nélkül akármely percben a vizsgálat alá tartozó pénzeket és számadásokat előmutatni és minden megkívántató felvilágosítást adni.

91. §. A pénztárnok köteles rendes naplót vezetni és ennek egy másolatát minden hónap végével, a rendes számadását pedig az év végével az egyházi főtanácshoz beadni.

92. §. A pénztár az egyházi főtanács helyiségében az e végre teljes biztossággal berendezendő pénztári hivatalban fog állani és azonkívül pénzt tartani nem szabad, valamint másfelől a hivatali pénztárban idegen pénzt tartani is tilos, az ottan találandó idegen pénz letartóztatása terhe alatt.

93. §. Az egyházi főtanács kötelessége gondoskodni arról, hogy a főpénztár kellő ellenőrzés és ellenzár alatt álljon.

94. §. A számvevő a beérkezelt számadásokat illetőleg pénztári naplókat megvizsgálja és afról jelentését az egyházi főtanácsnak és illetőleg a közgyűlés által kiküldött bizottságnak (53. §. b) pontja) megteszi.

95. §. Az ügyvéd az egyházi főtanács vagy a státusgyűlés rendelete folytán folytatja a püspöki egyházmegyei róm. kath. státus peres ügyeit és tanácsot ad jogi kérdésekben.

96. §. Minden tisztviselő számára az egyházi főtanács ajánlata folytán a státusgyűlés által külön részletes utasítás is fog adatni.

VI.

Szabályzat

az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának megalkulására és működésére.

(Megalkotta az erdélyi róm. kath. státus 1873. május hó 13-án tartott II. rendes közgyűlése.

I. FEJEZET.

1. §. Az erdélyi egyházmegyei igazgatótanácsot a megyés püspök, illetőleg a káptalani helynök és az egyházmegyei gyűlés által saját tagjai közül választott 8 egyházi — kik közül legalább egy káptalani — és 16 világi egyén képezi.

Ezenkívül tagjai az igazgatótanácsnak, a világi elnök, az előadó és lílkár; a többi tisztviselők, u. m. pénztárnok,

ellenőr, számvevő, jogtanácsos, az igazgatótanács rendletéből kötelesek ugyan a tanácsülésben megjelenni, de csak tanácskozási szavazattal bírnak.

2. §. Az igazgatótanácsosokat az egyházmegyei gyűlés saját kebeléből három évre választja. Ezen igazgatótanácsnak egyharmada — a megválasztás rendje szerint — évenként kilép, de újra megválasztható. A kilépés sorrendje fölött az első két évben sorshúzás határoz.

3. §. Az igazgatótanács székhelye ez idő szerint Kolozsvár. A tanácsosok fizetést, vagy napidíjat nem élveznek.

4. §. A közgyűlés választja a világi elnököt, az előadót és a titkárt, a két utóbbit élethossziglani tartamra, valamint megválasztja a tiszteletbeli előadót és titkárt három évre.

5. §. A világi elnök a püspök akadályoztatása esetében elnöke az igazgatótanácsnak, vezeti a tanácskozást, felügyel az ügyek elintézésére, fegyelmi jogot gyakorol a segéd- és szolgaszemélyzet fellett, s egyáltalában a kormányzás élén áll. Ha a világi elnök is akadályozva lenne, e tisztséget a legidősebb tanácsstag teljesíti.

6. §. Az igazgatótanács hatásköre a személyi kinevezési ügyekben, a köznevelés terén, a kath. egyházi és iskolai javak és alapítványok tekintetében, s általán fogva az erdélyi püspökmegyei kath. egyház világi vonatkozású összes ügyeiben a közgyűlés megbízásából és ellenőrzése alatt kiterjed mindazokra, mik a szoros értelemben vett hittani, egyházkormányzási, liturgiai és egyházfegyelmi dolgok körén kívül, az egyházi és világi híveket közösen érdeklik.

7. §. Az igazgatótanács ezen utasítás értelmében végrehajtja a közgyűlés határozatait, elintézi az iskola s nevelési ügyeket, s általán intézkedik mindazon ügyekre nézve, melyek az erdélyi egyházmegyei róm. kath. státus önkormányzatára vonatkoznak.

8. §. Jelesen az igazgatótanács:

a) megválasztja és beállítja a közgyűlés választása alá nem tartozó tisztviselőket, a segéd- és szolgaszemélyzetet, s ezek fizetését megállapítja;

b) gyakorolja a tanulmányi és vallásalapot megillető kegyúri jognál fogva az azokból teljesen javadalmazott egyházakban a lelkész-felajánlási jogot;

c) az alapítványokat és ösztöndíjakat adományozza, vagy visszavonja, e részben azonban az alapítók szándéka és rendelete szerint köteles eljárni;

d) az iskola és nevelésügy állásáról magának hivatalos tudomást szerez, és felügyel arra, hogy az e célnak, a haladás kívánalmának megfelelőleg kezeltessek, és a közgyűlés erre vonatkozó határozmányai pontosan teljesíttessenek; megszünteti az e részben netán tapasztalt hiányokat, visszaéléseket vagy hanyagságokat;

e) az alapokból tenni kellettő fizetéseket utalványozza, e részben azonban a közgyűlés által megállított költségvetésen túl nem mehet, de ha mégis rendkívüli, előre nem látott esetek oly kiadások megtételét szükségelnék, melyeket az alapra vagy a státus közérdekére különben háruló kár miatt halasztani nem lehet, ez esetekben — amennyiben áthelyezés által sem volna a szükséglet fedezhető — a költségvetés határán túl is saját felelősségére utalványozhat ugyan, de köteles ezen eljárását a legközelebbi gyűlésen igazolni;

f) felügyel az egyházmegyei kath. státus javaira és az ezek érvényesítésére, megőrzésére vagy megvédésére szükséges intézkedéseket megteszi, képviseli peres és peren kívüli esetekben minden hazai hatóságok és bíróságok előtt az erdélyi püspökmegyei kath. státust úgy cselekvő, mint szenvedő ügyekben;

g) az ingó és ingatlan vagyon állásáról magának időszakonként jelentést tétel, és annak fenntartásáról és gyarapításáról gondoskodik. Az ingatlan javakat és haszonvételi jogokat vállalkozóknak leendő bérbeadás végett kihirdeti, árverezteti, a biztosítékot beveszi s egyáltalában szerződik úgy és azon módon, ahogy az alapra nézve hasznosabbnak tartja.

9. §. Az egyházmegyébeni közoktatás állapotáról évenként kimerítő jelentést teszen az egyházmegyei gyűlés elé, s az e téren szükségesnek mutatózó javításokat mind a tanrendszerre, mind a tanodákra nézve indítványozza.

10. §. Az egyházmegyei gyűlés intézkedése alatt álló köznevelési intézetekbe tanárokat nevez. Kivételnek e tekintetben a szerzetes rendek tanító intézetei, továbbá a hitoktatói és hitelemzői állások általában, valamint azon tanári állomások is, melyekre e kinevezési jog az alapítvány-levelek által szabályozva van; ily tanárok is azonban tanképességüket igazolni tartoznak.

11. §. Az egyházközségi tanácsok által választott tanítókat az esperesi tanács jelentése folytán, ha — ellenök semmi kifogás fenn nem forog, vagy a felmerült kifogást alaptalannak, illetőleg elégtelennek találja, — megerősíti

s részökre az alkalmazási okmányt kiszolgáltatja; — amennyiben megerősítést nem adhat, új választást rendel.

12. §. Nyilván tartja a közgyűlés — illetőleg az igazgatótanács által megállapított tanári s tanítói fizetéseket. Ezeknek pontos kiszolgáltatására felügyel. Mulasztások esetében intézkedőleg közbelép.

Amennyiben a megállapított tanári s tanítói fizetésekre nézve az egyházmegye viszonyaihoz képest eltérések kívántatnának, ez iránt a szükséges felterjesztés eszközzése végett az egyházmegyei gyűlésnek jelentést tesz.

13. §. Az egyházmegyei gyűlés rendelkezése alatt álló pénztár felelősség alatti kezeléséről gondoskodik; az évi költségvetés tervezetét kellő időben elkészíti, abban a költségvetési szükségletek egyes rovatai szerint állítatnak meg az általánj összegek:

- a) a személyzeti rendszeres fizetésekre;
- b) kezelési folyó költségekre;
- c) az alap természete és rendeltetése szerint, lelkészek, egyházak, növeldék vagy iskolák szükségleteire;
- d) szükséges építkezésekre és beruházásokra.

14. §. Az egyházmegyei gyűlés intézkedése s ellenőrsége alatt álló vagyonok s alapítványok kezeléséről vezetett számadásokat az illető kezelőktől évenként bekívánja, megvizsgáltatja s netán szükséges észrevételei kíséretében azon egyházmegyei gyűlés elé terjeszti, melyet a megyés püspök minden évben az 1866-ik évben megállapított alapon azon számarányban hiv egybe, hogy a világi tagoknak száma mindenkor két annyi legyen, mint az egyházi tagok száma.

15. §. Az egyházközségi vagyon és jövedelmeknek az illető egyházközségi tanácsok által leendő helyes kezelését ellenőrzi.

16. §. Az üresedésbe jött püspöki javadalom leltár melletti átvételénél s átadásánál, valamint az üresedésben lévő püspöki szék ily javadalmai jövedelmeinek kezelésénél a káptalan hozzájárulásával teljesíti mindazt, mi hasznosnak, szükségesnek mutatkozik. A birtokálladék és leltár épségben tartása fölötti folytonos és közvetlen örökös az egyházmegyei tanácsot illetvén.

17. §. Felügyel, hogy a kegyurak kötelelességei pontosan teljesíttessenek.

18. §. Az egyházmegyei tanács, mint felülvizsgáló hatóság határoz mindazon panaszok és folyamodások

felett, melyek az esperesi tanácsok végzései s intézkedései ellen nyujtatnak be.

19. §. Szükség esetében rendkívüli egyházmegyei gyűlés összehívását eszközli.

20. §. Az egyházmegyei tanács tagjai mindazon határozatért, melyhez szavazataikkal járultak, egyenként felelősek. A tanácsülés jegyzőkönyvében tehát, midőn véleménykülönbségek forognak fenn, az egyes szavazatok mindenkor névszerint kiteendők. Érvényes határozathozatalra rendszeren az elnökkel együtt öt tag, vagyont illető és más fontosabb ügyekben az elnökön kívül hat tag jelenléte kívántatik.

21. §. Minden tisztviselő számára az igazgatótanács részletes utasítást fog adni, valamint maga ügyrendjét is elkészíti, s mindezeket utólagosan a közgyűlés elé terjeszti.

II. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

22. §. Az igazgatótanács működését megválasztása után azonnal megkezdi, s a megszüntetett kath. bizottság teendőit átveszi.

23. §. Feladata leend az igazgatótanácsnak az előleges lépéseket és netán szükséges előmunkálatokat megtenni arra nézve, hogy a kath. vallási-, tanulmányi, ösztöndíj-, s egyéb alapok és alapítványok, melyek jelenleg államkormányzati közegek által kezeltetnek, a státusgyűlés jelen határozata és utasítása folytán az igazgatótanácsnak átadassanak, azok pontos számbavétel után leltárba foglaltassanak s az igazgatótanács kezelése alá vétessenek.

24. §. Gondoskodik az igazgatótanács arról is, hogy az erdélyi róm. kat. egyházmegyéjéről illetőleg ennek alapjait, iskoláit tárgyaló levéltára a volt erdélyi országos kormányzat levéltárával a mult század óta egybe lévén elegyítve, az egyházmegyéjéről levéltár elkülöníttessék, s az igazgatótanács székhelyén, Kolozsvárt, a végre az egyházmegye valamelyik középületébe elhelyeztessék, gondoztassék.

25. §. Ezen eljárásairól az igazgatótanács az egyházmegyei közgyűlésnek jelentést tesz és szükség esetében rendkívüli közgyűlésnek egybehívását indítványozza.

VII.

Igazgatótanács jóváhagyása.

Vallás és közoktatási magyar kir. miniszter.
1008. min. szám.

Nagyméltóságu Püspök Úr!

Tekintettel Ő császári és apostoli királyi Felségének 1867-ik augusztus 19-én kelt legfelsőbb elhatározására, mely az erdélyi kath. státussal 1867. év szeptember 12-én 896. eln. sz. alatt kelt, inneni intézvénnnyel közöletett, a kath. státusnak joga lévén arra, hogy évi üléseit megtartsa és 24 tagu igazgatótanácsot, mely az ekkorig működött kath. egyházi bizottság helyébe lépjen, önkebeléből megválassza: az erdélyi püspökmegyei státusnak ebbeli eljárását jóváhagyó tudomásul veszem és egyuttal azon megállapodását is helybenhagyom, mely szerint az összes, a kath. egyházi bizottság hatásköréhez tartozott ügyeket, ama már megválasztott 24 tagu igazgatótanács befolyásával kezelendi és intézendí.

Minden egyebekre nézve azonban, melyekre a f. év május 12-én és folytatólag ülésezett státus még azontúl kiterjeszkedik, nem vagyok azon helyzetben, hogy az erdélyi püspöki megyét illetőleg, külön és kivételesen már most intézkedhessem, minthogy ezek együttesen, az összes magyarállami kath. egyházra végérvényesen létesítendő önkormányzat megállapításának alkalmával és azzal szervezetesen fognak annak idején elintéztetni.

Erről van szerencsém Nagyméltóságodat, az erdélyi püspökmegyei kath. státusgyűlés folyó év május 12-én kelt felterjesztésére vonatkozólag, további tudósítás végett azzal értesíteni, hogy a károlyfehérvári káptalan javadal-mazása, valamint a nagyszebeni árvaház és Orsolya apácák alapítványaira vonatkozó kérelem tekintetében a pénzügyminiszternél kellő lépéseket tettem.

Fogadja Magyméltóságod kiváló tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Budapesten, 1873. évi junius hó 16-án.

Trefort Ágoston.

Nagyméltóságu

Fogarassy Mihály erdélyi püspök úrnak,
a róm. kath. státus elnökének.

VIII.

Kivonat

az erdélyi róm. kath. státusgyűlés 1874. július 3-án tartott III-ik ülésének jegyzőkönyvéből, a státusgyűlés összeállításaáról, egybehívásának és tárgyalásának rendjéről.

A közgyűlés alkatrészeinek összeállításáról szóló szabályok.

I. FEJEZET.

A közgyűlés alakulása és szervezete.

1. §. A közgyűlés tagjai :

a) A megyés püspök, ki egyszersmind az egyházmegyei gyűlésnek rendes elnöke. Ezen elnökség akkor, amidőn a püspöki szék betöltve nincs, a káptalani helynököt illeti (az egyházi elnök akadályoztatása esetében a világi elnök elnököl).

b) A székes káptalan 10 rendes tagja.

c) 16 kerületi esperes, akadályoztatásuk esetében, vagy ha már más minőségben a közgyűlés tagjai lennének, az illető kerületi alesperes vagy jegyző.

d) A gyulafehérvári püspöki hittani karnak egy küldötte.

e) A szerzetes rendeknek a megye területén lakó tartományi főnöke.

f) A 16 esperesi kerület papsága által kerületenként választott 19 képviselő.

Ezen szám a 16 espereskerület közt akként osztatik fel, hogy minden espereskerület egy követet küld; azon kerületek azonban, melyekben több mint 15 plebánia van, két képviselő által lesznek képviselve.

g) Az egyházmegye területén lévő, s az egyházmegyei gyűlés hatósága alatt álló algimnáziumok, tanítóképezdek és kath. reáliskoláknak az illető intézet tanárai által általános szavazattöbbséggel választott egy-egy követ; a fő-gimnáziumok két-két követ küldésére vannak feljogosítva.

h) Az egyházmegye területén létező nyilvános néptanodák rendes tanítói által általános szavazattöbbséggel választott négy néptanítói követ.

i) A nagyszebeni árvaház és az erdélyi kath. növeldek, ú. m. a kolozsvári, gyulafehérvári, udvarhelyi, csiksomlyói, marosvásárhelyi és kantai növeldek igazgatói.

k) Az erdélyi m. kir. tábla róm. kath. elnökei és rendes bírái.

1. Az erdélyi püspöki megyéhez tartozó róm. kath. főtisztek: ú. m. főispánok, főkirálybírák, főkapitányok és a szabad királyi városok polgármesterei.

Hol a törvényhatóság főtisztje nem katolikus, azon esetre azon törvényhatóságban utána következő katolikus tisztviselő lesz meghívandó.

m) A 16 espereskerületből 42 világi képviselő; ezen szám az espereskerületek közt oly arányban oszlik fel, hogy választó-kerületek alakíttatván, minden 5000, vagy ezt megközelítő lélekszám után egy választott képviselő essék; a külön képviselettel bíró sz. kir. városok és községek (1. §. n) pont) lélekszáma az azon kerületbe eső többi egyházközségek lélekszámából leszámíttatik.

Mindenik anyaegyházhoz hozzátartozik a leányegyház is s együtt lesznek ugyanazon követ által képviselve.

n) Azon nagyobb egyházi községek, melyek lélekszám-nagyságuknál fogva külön képviselőt küldenek és a szabad királyi városok követei.

o) A kegyur-jogot gyakorló kir. kincstár három képviselője, kiket a királyi kincstári katolikus tisztviselőkből ő felsége m. kormánya nevez ki.

p) Azon kegyurak, kik kegyúri kötelmeiket pontosan teljesítik, valamint azok, kik a hívek lelki javára is szolgáló magán-kápolnát tartanak fenn; úgyszintén jóltevők, azaz: kik egyházi vagy nevelési célokra tett nagyobb alapítványaik által magukat érdemesítették.

q) A közgyűlés által választott igazgatótanács tagjai.

r) Az időnként országos képviselőre megválasztott erdélyi püspökmegyei kath. képviselők és a főrendiház erdélyi kath. tagjai.

s) A kolozsvári tud. egyetem kath. tanárai közül az erdélyi püspök, esetleg a káptalani helynök által meghívott két, koránál fogva legidősb tanár.

2. §. Az előbbi §. m) pontja alatt említett 42 világi képviselő megválasztása végett az espereskerületi tanács, mely áll; a kerületi esperes elnöklete alatt a kerületben lévő minden egyházközségi tanácsnak egyházi és világi elnökéből és minden egyházközségi tanácsnak egy-egy világi küldöttéből, kiírja a választás napját s tudatja az

esperes-kerületbe eső községekkel, hogy az esperes-kerületből hány követ választandó, egyszersmind a szavazatok összeszámítására világi tagokból való bizottságot nevez; a kerületi községek, ide nem értve a külön képvisellel felruházott községeket, községi gyűlést tartanak s a kiküldött esperesi bizottság vezetése alatt a választást annyi számú képviselőre, a hány a kerületre esik, megejtik, a bizottság pedig a szavazásról felvett jegyzőkönyvet az esperes-kerületi tanácsnak beküldi, mely az egyházközségi választásokat számbaveszi és a választás eredményét megállapítja.

3. §. A közvetlen képviseleti joggal felruházott községek a községi lelkész és gondnok előülésük alatt tartott községi tanácsban szavazattöbbséggel választják képviselőjüket (2. §.)

4. §. Papi képviselőül megválasztható minden felszentelt pap, ki az erdélyi püspöki megyéhez tartozik, hacsak a püspöki hivatal által valamely cenzura alá nem vettelett.

5. §. A közgyűlésre az espereskerületek, vagy közvetlen képvisellel bíró községek részéről képviselőnek megválasztható minden róm. kath. választó, ha írni és olvasni tud és a 24 évet betöltötte.

Képviselők nem lehetnek, kik csőd alá jutottak és annak megszűntével ártatlanoknak nem nyilvánítottak, továbbá kik nyer.-vágyból a közerkölcsiség, és vallás és vallásosság ellen elkövetett büntényért vagy vétségért elítéltek.

6. §. Ezen felosztás szerint a papi képviselő megválasztása végett az espereskerületi tanács utasítása folytán az esperesválasztó gyűlésre összehívja a kerületbeli plébánosokat, káplánokat és egyéb világi és szerzetes áldozárokat, kivéve a tanárokat s néptanítókat.

Ezek titkos szavazás utján a papi képviselőt megválasztják.

Azok, kik indokolt akadályoztatásuk miatt személyesen meg nem jelenhetnek, szavazatukat a szavazás napjára a „választó-gyűlés szavazatszedő bizottmányához” címezve, levélben is beküldhetik.

7. §. Mind a papi, mind a világi képviselők választása viszonylagos szótöbbséggel történik. A papi képviselők választásánál szavazatjoggal bír minden áldozár, a világi képviselők választásánál pedig minden világi 24 éves katolikus, ki az egyház és iskola iránti kötelessé-

geit teljesíti, s mint ilyen, az illető kerületben valamelyik egyházközség gyűlésének tagja, ha nem áll valamely bűnvádi kereset, illetőleg fenyíték alatt és nem elmebeteg.

A világi választók szavazása saját egyházközségük kebelében történik.

8. §. Az espereskerületi és külön képviseleti joggal felruházott községek papi és világi képviselői 5 évre választatnak és mindenkor újra választhatók.

9. §. A megválasztott papi képviselőnek az esperes részéről, a közvetlen képviselettel bíró községek képviselőjének az egyházközségi tanács bemutatott választási jegyzőkönyve alapján, a kerületi világi képviselőnek pedig a szavazatok összeszámítására kirendelt bizottság jelentése folytán a képviselői igazolványul szolgáló megbízó leveleket az espereskerületi tanács szolgáltatja ki.

10. §. Megszűnik a gyűlés tagja lenni:

- a) ki a róm. kath. anyaszentegyház kebeléből kilép;
- b) ki a tagságról önként lemond;
- c) ki oly állapotba esik, melynélfogva az 5. §. szerint a közgyűlésen helyet nem foglalhat;
- d) a hivatalánál vagy állásánál fogva jogosult tag, ha ezen hivatala vagy állása megszűnik;
- e) a kegyúr (magános, vagy község), ha a kegyúri jogból folyó kötelmeit nem teljesíti;
- f) a választott képviselő azon ülősszak lejártá után, melyre választva volt, hacsak újból meg nem választatik.

A c. (és e.) pontok esetében a kizárás csak a közgyűlés határozata folytán történhetik.

11. §. A mennyiben az e szabályok folytán meghívott és megválasztott világiak száma a meghivatni és megválasztatni rendelt papság számához irányulva túlhaladná a kétharmadot, a püspök a papok közül teendő újabb meghívásokkal egyenlítendő ki az arányt.

II. FEJEZET.

A közgyűlés egybehívásának és tárgyalásának rendje.

12. §. A közgyűlés minden évben egyszer tartandó, az elnök azonban jogosítva van rendkívüli közgyűlést is egybehívni, ha a fenforgó tárgy sürgőssége és fontossága megkívánja.

13. §. A közgyűlést egybehívja az igazgató-tanács meghallgatása után a megyés püspök, ki egyszersmind a gyűlés rendes elnöke; a püspöki szék üressége esetében a káptalani helynök.

14. §. Szükség esetében az egyházmegyei igazgató-tanács kívánatára az elnökség a gyűlést rendkívüli ülés tartása végett egybehívja.

15. §. A közgyűlést az elnök egy körlevél által hívja egybe, mely a képviselőválasztások eszközölhetése végett rendes közgyűléseknél 6 héttel, rendkívülieknél legalább 14 nappal előbb szétküldendő.

Ezen meghívó-levél kijelöli a közgyűlés helyét s idejét és a tárgyalás alá veendő nevezetesebb ügyeket és a hivataluknál vagy állásuknál fogva a megjelenésre jogosultaknak sajátkezükhöz, a képviseltetésre jogosult testületeknek pedig saját elnökeik, vagy főnökeik kezéhez küldendő meg.

16. §. A közgyűlést az elnök nyitja meg, a közgyűlés tagjainak igazolása kiküldendő bizottság előtt eszközöltetik; ennek megtörténtével a közgyűlés alakultnak nyilvánítatik.

17. §. A közgyűlés megválasztja világi elnökét, ki a püspök, vagy káptalani helynök akadályoztatása esetében elnököl; választ szintén egy egyházi és egy világi jegyzőt.

A világi elnök és jegyző 5 évi ülésszakra választatnak.

A közgyűlés gondoskodik a gyűlés ügyviteléről s az ehhez szükséges egyének alkalmazásáról, munkálkodásaiban önmaga által készített tanácskozási, s ügyrenddel él.

18. §. Az elnök tűzi ki a tanácskozás tárgyait, vezeti a tanácskozást, felügyel arra, hogy a vitatkozás a tárgy határai közt folyjon.

Ebből kifolyólag jogosítva van a beszélőket rendre utasítani és ha ez nem használna, elnök a szömegvonást indítványozhatja, mi felett e gyűlés határoz.

19. §. A kitűzött tárgyhoz mindenik tag csak kétszer szólhat; csak személyes kérdésben megengedhető, hogy valaki többször is szólhasson.

20. §. Minden tagnak joga van az ezen szabályok szerint a közgyűlés jogköréhez tartozó kérdésekben indítványt tenni, — köteles azonban ezen indítványát a közgyűlés előtt legalább 4 héttel az igazgató-tanácsnak bejelenteni, mivel különben azon indítvány azon közgyűlésen tárgyalás alá nem vétetik, hanem tárgyalása a jövő évi közgyűlésre halasztatik.

21. §. Egyes esetekben érdemleges határozatot elő-

leges bejelentés nélkül a közgyűlés csak akkor hoz, ha a gyűlést alkotó tagok fele jelen van, s ennek kétharmad-része az indítvány tárgyalásába beleegyezik.

22. §. Közgyűlési határozatok rendesen a jelenlevő tagok szavazattöbbségével hozatnak; érvényes határozathozatalra a gyűlést alkotó tagok egy harmadának jelenléte kívántatik; nyílt szavazásnál a szavazatok egyenlősége esetében azon vélemény emeltetik határozattá, melyhez az elnök járult; titkos szavazás esetében azonban az elnöknek is csak egy szavazata van; az eldöntendő kérdés mindig azon módon felteendő, hogy arra „igen”-nel vagy „nem”-mel lehessen szavazni; a szavazás felállás, vagy a beszélők többsége, vagy 20 tagnak kívánságára névszerinti, vagy titkos szavazás által elintézendő.

Kivételnek ezen szabály alól: az alapvagyon szerzéséről, eladásáról, átváltoztatásáról vagy megterheléséről szóló határozatok, melyek csakis úgy érvényesek, ha a gyűlést alkotó tagok kétharmada jelen van, s ennek általános szavazattöbbségével hozatnak.

23. §. Joga van úgy egyes tagoknak, mint többeknek egyesítve a hozott határozat ellen véleményt beadni és jegyzőkönyvbe iktatni, ha azt magok igazolása tekintetéből szükségesnek találják.

24. §. A közgyűlés minden üléséről a két jegyző által szerkesztett jegyzőkönyv vezetetik, mely mindig a következő napi ülésen hitelesítettik; az utolsó napi közgyűlésről vezetett jegyzőkönyv pedig vagy a közgyűlés végén, vagy egy, e végre kiküldött bizottság által hitelesítettik.

25. §. A közgyűlés határozatait és minden kiadványait az elnök és a két jegyző írják alá; a közgyűlés: „Erdélyi Püspöki egyházmegye” felirattal s középen szent Mihály arkangyal jelvényével ellátandó pecsétet fog használni.

III. FEJEZET.

A közgyűlés tárgyai.

26. Az erdélyi püspökmegyei katolikus egyház által fentartott különböző fokozatu és szakbeli alsóbb s felsőbb iskolákra és világi növeldékre nézve a tanrendszert — az állami törvények figyelembevétele mellett — megállá-

pítja. Ez iránybani rendelkezései a vallás-oktatásra és a szoros értelemben vett pápi és zárdai egyházi nevelésre azonban ki nem terjednek.

A tanárok és tanítók állását, úgy képesítésük feltételeire nézve, valamint az anyagi ellátás tekintetében szabályozza.

27. §. Magasabb közművelődési intézetek felállításáról, valamint a közép- és altanodák fenntartásáról gondoskodik; a népnevelés ügyét folytonosan előmozdítani törekszik; minél fogva gondoskodik:

a) Új elemi iskolák és más népnevelési intézetek felállításáról, illetőleg a meglévők netán szükséges segélyezéséről.

b) A népnevelők ellátásának javításáról.

c) A tanítói pályán kitünőbb érdemeket szerzett népnevelők jutalmazásáról.

d) Az elaggott, vagy saját hibájokon kívül a tanításra alkalmatlanokká vált tanárok és néptanítók, illetőleg özvegyeik és árváik sorsának biztosításáról.

28. §. A püspökmegyei kath. egyházi javaknak és alapoknak, valamint az összes kath. alapítványoknak helyes és célszerű kezeléséről, azoknak illetékes célokra fordításáról, részint közvetlenül saját közegei által, részint a javadalmazók és kezelők iránybani ellenőrség gyakorlásával gondoskodik. Az egyházi, iskolai és alapítványi vagyon kezelésére, ellenőrzésére nézve irányelveket állapít meg, s az igazgató-tanácsnak utasításba adja. Azon vagyonokra s alapítványokra nézve pedig, melyek kezelése az alapítók kifejezett rendelkezése szerint valamely egyházi testületre vagy hivatalra bízott, az alapítók rendelkezésének szellemébeni kezeltetéséről gondoskodik.

29. §. Az alapvagyon szerzéséről, gyarapításáról, eladásáról vagy hasznos beruházások végett szükségessé vált megterheltetésről végérvényesen határoz.

30. §. A 29. §-ban jelölt vagyonok s alapítványok nyilvántartását, valamint a róluk vezetett számadások évenkénti megvizsgálását eszközli; azon számadásokról végérvényesen határoz, e végre minden évi közgyűlésben a jövő évi számadások előleges megvizsgálására és az igazgató-tanács útján jelentéstételre egy bizottmányt küld ki, melybe azonban az igazgató-tanács tagjai be nem választhatók.

31. §. Gondoskodik a szegényebb sorsu plebánosok és káplánoknak hivatalos állásukhoz illő ellátásáról, valamint a szolgálatképtelenek nyugdíjazásáról.

32. §. A közgyűlés választja az igazgató-tanácsot, ennek világi elnökét, s a kebli tisztviselők közül az előadót és titkárt is. A folyó ügyek vezetésére alakított igazgató-tanácsot utasítással látja el.

33. §. Joga van a közgyűlésnek az igazgató-tanács jegyzőkönyveit átvizsgálni, az azokban foglalt határozatokat megvizsgálni, amennyiben célszerűnek látja, az igazgató-tanács határozatait egyes ügyekben — amennyiben még végrehajtva nincsenek — megváltoztatni s az illető ügyekben akár véglegesen határozni, akár azt újból tárgyalás végett az igazgató-tanácsához visszaküldeni, az utóbbi esetben egyidejűleg irányadó utasítással látva el az igazgató-tanácsot.

34. §. Megállapítja évenként a költségvetést, melynek indokolt tervét az igazgató-tanács készíti el és a közgyűlés elé terjeszti.

35. §. Megvizsgálja az igazgató-tanács által beterjesztett zárszámadást s afelett határoz.

36. §. A közgyűlésnek joga van, ahol szükségesnek látja, magának az ügykezelés egyes ágairól, folyamáról és állapotáról; továbbá az iskolai és nevelési ügyre vonatkozó ügyekről e végre a maga kebeléből kiküldött külön bizottságok által is alapos felvilágosítást és meggyőződést szerezni.

IX.

Az erdélyi róm. kath. egyházmegyei Igazgatótanácsnak

ügyrendtartása.

(Megállapította az 1885 évi szept. 21—23 statusgyűlés 10 j. könyvi pont alatt)

1. §. Minden, az 1873-iki státusgyűlés által adott utasítás 7—19 §§-ban részletesen fölemlített ügyek tanácsban intézendők el; az ezen ügyek előkészítésére vonatkozó intézkedések, valamint az igazgatótanács határozatainak végrehajtása s az ezek körül felmerülő hivatalos levelezések, kebli ügykezelés sat. folyó ügyeket alkotnak.

A folyó ügyeket az elnök az előadóval egyetértőleg tanácson kívül intézi el.

2. §. Az igazgatótanács ülései rendesek és rendkívüliek. A rendesek azok, melyek minden hónapban egyszer, előre meghatározott napon, rendkívüliek, melyek különös fontossága, vagy halasztást nem szenvedő ügyek tárgyalása végett az előbbieken kívül tartatnak.

Mindkét nemű ülésekre a tagok külön meghívandók.

Rendkívüli ülések alkalmával csakis a rendkívüli ülés összehívására alkalmat adott ügy tárgyalható és határozható el.

3. §. Minden tag köteles a szabályszerűleg kihirdetett ülésen megjelenni.

4. §. Az igazgatótanács ülései nem nyilvánosak és minden tag az azokon tárgyolt ügyek körüli tanácskozás, szavazás és határozatokra nézve, mennyiben ezt a dolog természete megkívánná, titoktartásra van kötelezve.

5. §. A tanácsban az elnök, akadályoztatása esetén az alelnök, illetőleg az igazgatótanács legidősebb tagja elnököl. Ő határozza meg a napirendet, vezeti a tanácskozást és szavazást, kihirdeti a határozatot, vagy a körlményekhez képest az ülést elnapolja.

6. §. A tanácsban az ügydarabok előadását az előadó, vagy ennek akadályoztatása esetében a tiszteletbeli előadó, esetleg a titkár végzi.

Minden előadandó ügydarab előadási ivet kap, melynek baloldalán az ügydarab száma és lényeges tartalma, jobboldalán az előadó határozati indítványa foglal helyet.

7. §. A tanácskozás az utolsó ülés jegyzőkönyvének hitelesítésével veszi kezdetét. Ezt követi a folyó ügyek (1. §.) elintézési módjának az iktatókönyv alapján 18. §) rövid közlése és az ülési tárgyak előadása.

8. §. Az előadói vélemény meghallgatása után minden tagnak joga van a tárgyhoz szabadon hozzászólni, azon sorrendben, amint erre az elnöknel jelentkezik.

9. §. A megvitatás után az elnök a tanácskozás eredményét még egyszer röviden összefoglalván, a kérdést felteszi és szavazás alá bocsátja. A kérdés mindig úgy teendő fel, hogy arra egyszerű igennel, vagy nemmel lehessen szavazni.

10. §. A szavazás személyi ügyekben titkosan történik, minden más ügy előszóval történendő szavazás útján döntenek el.

11. §. Érvényes határozat hozatalára az elnökön kívül legalább öt, vagyont illető és más fontosabb ügyekben az elnökön kívül hat tag jelenléte kívántatik. A

szavazatok általános többsége döntő; a szavazatok egyenlősége esetében pedig az a vélemény lesz határozattá, melyhez az elnök csatlakozik.

Az igazgatótanács azon tagja, a ki a tanács elé terjesztett valamely ügyben akár anyagilag, akár rokoni összeköttetéseknel fogva érdekelve van, a kérdéses ügy tárgyalásában és a fölötti határozathozatalban részt nem vehet.

12. §. Minden tagnak joga van az előadói véleménynyel szemben saját véleményét külön indítvány alakjában előterjeszteni és ezt azon esetre, ha el nem fogadtatnék, mint különvéleményt jegyzőkönyvre vétetni. Szavazás alá ilyenkor először az előadó indítványa bocsáttatik.

13. §. Minden tagnak joga van a tanácskozásba hozott ügyeken kívül, ezek letárgyalása után, önálló indítványokat akár előszóval, akár írásba foglalva előterjeszteni. (l. 2. §. harmadik bekezdés.)

14. §. Minden ülésről jegyzőkönyv vitetik, melybe az ülés napja, a jelenlevők nevei, s a tanácsban tárgyalt ügyek oly módon iktattatnak be, hogy a jegyzőkönyv baloldala az ügyviteli számot, a tanácskozás kivonatos tartalmát, esetleg különvéleményeket, jobb oldala pedig a hozott határozatot tartalmazza.

15. §. A jegyzőkönyvet az elnök és a titkár írják alá.

16. §. A jegyzőkönyv hitelesítése után az abban foglalt határozatokon utólagos változtatásnak helye nincs.

17. §. Az igazgatótanács érvényesen hozott határozatai azonnal végrehajthatók.

18. §. Az igazgatótanács saját iktatókönyvet tart, melybe a hozzá intézett ügydarabok folyó évi irattári száma, a beadás napja, a beadvány lényeges tartalma, elintézésének ideje és módja iktatandók.

E mellett pontosan betürendes tárgymutató lajstrom (index) vezetendő.

19. §. A beadványokat az elnök, esetleg az előadó veszi be és bontja fel.

20. §. Az igazgatótanács kiadványait az igazgatótanács irodája végzi.

21. §. Minden kiadvány az elnök és titkár aláírásával láttatik el és hivatalos pecsét alatt megy ki.

22. §. Az elintéзések után az irományoknál maradó ügydarabok, fogalmazványok az irattárba tétetnek. (25. §.)

23. §. Az irodát az elnök felügyelete alatt közvetlen az előadó vezeti. Különösen ő készítteti és vizsgálja át a

kiadványokat, örökdik az irodai személyzet eljárása felett.

24. §. Az előadó segítségére van a titkár. Ő végzi annak akadályoztatása esetében a 23. §-ban irt teendőket; nyilvántartja az időszaki beadványokat.

Ha a rendes titkár betegség vagy más menthető ok folytán hivatalos működésében akadályozva van, helyét a tiszteletbeli titkár pótolja.

25. §. Az igazgatótanács iratai rendbentartására és megőrzésére az irattár szolgál, melynek felelős őre a titkár.

26. §. Az irattárba beérkezett ügydarabok az iktató számok sorrendje szerint helyeztetnek el.

27. §. Az irattár hivatalos iratai magánszemélyeknek ki nem adhatók.

28. §. Az igazgatótanács irodájának hivatalos órája vasár- és ünnepnapokat kivéve, d. e. 9—1. Az irodaszemélyzetre nézve ennek meghosszabbítása az elnök hatáskörébe tartozik.

29. §. Az igazgatótanács a maga ügykezeléséről csak a státusgyűlésnek felelős.

X.

Lapedatu kultuszminiszter irata Majláth püspökhöz
az igazgatótanács jogi személyiségéről.

R O M Â N I A.

București, 1924.

Ministerul Cultelor și Artelor.
Direcția Generală a Cultelor.

No. 28.038.

Főtisztelendő Úr!

Hivatkozva Főtisztelendőségednek f. é. május 28-án 450. sz. a. kelt megkeresésére, tisztelettel értesítjük, hogy a Főtisztelendőség által képviselt római katolikus Státusnak igazgatótanácsa bárminő bírósági kérdésben szerepelhet, mint jogi személy.

A. Lapedatu, miniszter.

Dr. Gh. Comșa, vezérigazgató.

A fenti I—X. alatt közölt okmányok hitelességét igazoljuk.

Kolozsvár, 1926. július 1-én.

Az erdélyi róm. kat. Státus igazgatótanácsa.

Br. Jósika Gábor sk. Gr. Majláth G. Károly sk. Dr. P. Jánossy Béla sk.
elnök. püspök. titkár.

